

821.111(73).09 Шерман А.

821.111(73):81'22

Prof.dr Samina Dazdarević

Msc Fahreta Fijuljanin

Msc Aldin Rastić

SEMIOTIČKI MOMENTI U ZBIRCI PRIPOVJEDA NAJJAČI INDIJANAC NA SVIJETU ŠERMANA ALEKSIJA

Apstrakt: Potreba za simbolima i znakovima u razumijevanju književnosti proističe iz mnogobrojnosti naroda i jezika kojim govorimo, a što je posebno starosjedilačke kulture. Znakovi su igrali najvažniju ulogu u sporazumijevanju među plemenima. Semiotikom i semiozom su se u velikoj mjeri služili pripadnici raznih plemena pri susretima i trgovini. Danas o ovom fenomenu lingvistike možemo naširoko govoriti jer se njime služe skoro svi autori u svojim pismima, a među njima i Šerman Aleksi u svojim kratkim pričama i romanima. Rad ima za cilj da predstavi semioze kojima se Aleksi služio a koje predstavljaju njegovu borbu za ravnopravnost misli i djela kroz najrazličitije likove u zbirci pripovjedaka *Najjači Indijanac na svijetu*.

Ključne riječi: semiotika, književnost, Šerman Aleksi, *Najjači Indijanac na svijetu*, identitet.

Abstract: The main reason why the usage of symbols and signs became the need in understanding of literature is the variety of nations and languages, especially when it comes to native American history and culture. Signs used to play the most important role in tribes communication. They have used semiotics and semiosis in their intercultural understanding. Thus

it became a linguistic phenomena that is broadly discussed as many authors are using this in their writing. Sherman Alexie is among great authors using semiotics in representing his work, thoughts and critics. This work aims to represent some moment in semiotics which Alexie was using in his collection of short stories *The Toughest Indian in the World* and which shows his struggle for equality of thought and practice illustrating the most diverse and contrastive characters in his work.

Key words: semiotics, literature, Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, identity

UVOD

Zbirka pripovijesti *Najjači Indijanac na svijetu (The Toughest Indian in the World)* teži da predstavi Indijance kao savremene i realne likove kakvi oni stvarno i jesu, starosjedioci kakve smo nekada sretali u starosjedilačkoj književnosti kao ljude koji *plaćaju svoje račune, zapošljavaju se i zaljubljuju*. To su priče u kojima su u jednoj zbirci objedinjene različite sudbine - novinar Spokanac koji se seli iz rezervata u grad i na putu sreće autostopera, Lumi, bokser koji se sukobljava sa najjačim Indijancem na svijetu, zatim sin koji čeka svog oca dijabetičara iz bolnice i otuđeni međurasni par koji zbog gužve u saobraćaju ponovo postaje prislan. Šerman Aleksi (Sherman Alexie) ovim pričama o ljubavi između roditelja i djece, bijelih ljudi i starosjedilaca, filmskih zvijezda i običnih ljudi pretače bijes, humor i ljepotu u izvanrednu fikciju. Aleksi i sam otkriva sebe kao neustrašivog pisca koji *priča* smjele priče.

ASIMILACIJA U ASIMILACIJI

Prilično turbulenta priča koja otvara ovu zbirku jeste *Asimilacija (Assimilation)* gdje Aleksi, već na početku, pokazuje Indijanku koja želi i ostvaruje seksualni odnos sa drugim Indijancem. Ona prikazuje sve ono što starosjedioci danas jesu, bez stereotipske i romantičarske iluzije. Iz želje da, pored muža bijelca, ostvari fizičku vezu sa muškarcem svoje rase, ona započinje ono što Aleksi prikazuje kao upotpunjavanje *bolne praznine*. To je ona praznina koja traje dvadeset godina u životu ovog para, koja se nikada nije pomenula i koja je bila prisutna ali prećutana. Različite rase su spojene ljubavlju, obe svjesne svoje i one druge rase, ali nijedna ne želi razgovarati o tome. Imamo nedostatak komunikacije, dve različite kulture, četvero djece i praznina koju će oba supružnika *ispuniti* seksualnim odnosom sa osobama svoje rase. Svjesnost o dvorasnoj porodici muž bijelac često pokazuje tako što se nesvjesno bori sa sobom postavljajući mnoga pitanja i to naravno čini čuteći:

Bio je hemijski inženjer od svoje sedme godine, diploma je bila samo stvar formalnosti. Imao je vremena napretek da razmišlja o tome kako Indijanka iz rezervata može biti tako pametna. I još uvijek se pita kako je to moguće iako nikada nije imao

*hrabrosti da je to pita.*¹

Džeremija (Jeremiah) se boji postaviti pitanje, jer će ono potencijalno ugroziti već utvrđenu implikaciju – *Indijanci nisu pametni*. Ovom podsvjesnom implikacijom on postaje sudija svojoj supruzi i djeci. Aleksi ovom čutnjom otkriva skrivene stereotipe Evropljana prema starosjediocima:

*U srednjoj sam školi izlazio sa bijelom ženom,- sjeća se on. Ona bi dolazila urezovat da me posjeti. A njenom ocu, koji je bio rasista, se to nije dopadalo i govorio bi joj:-Ne bi trebala ići u rezervat, ako si bijelkinja, jer Indijanci nose puno ljutnije u svojim srcima.*²

Indijanka Meri Lin (Mary Lynn), na drugoj strani, ne dozvoljava da je svjesnost o dvorasnoj porodici potpuno obuzme već se služi humorom, već poznatom tehnikom starosjedilaca, kada govori o rasama:

Treba li bismo imati još jedno dijete- rekla je Džeremiji,- da bismo znali da li je ovo indijanska porodica, ili bijelačka porodica.

-To je porodica te porodica,- reče on, bez imalo osmijeha.

-Samo bi bijelac to rekao,- odorati ona.

*-Pa,- reče on,- udala si se za bijelca.*³

Ovaj razgovor je lako mogao postati put ka njihovom kraju veze, ali ih prekida plač najmlađeg djeteta. Aleksi namjerno ostavlja situaciju nedorečenom što pokazuje mogućnost i funkcionalnost braka između dvije različite rase. Asimilacija je proces adaptiranja i prilagođavanja, prispajanja manjinske grupe dominantnoj kulturi. Manjinske grupe usvajaju nove običaje i navike iz komunikacije sa drugim ljudima. Meri se asimilirala dominantnoj kulturi i uvijek je imala bijelce za prijatelje i ljubavnike, jer je asimilacija proces koji je uvijek jednostran i kreće se od manjine ka većini.

Meri Lin se zapravo adaptirala bijelačkom načinu života, ne zato što želi, već zato što mora i ona, kada misli o svom mužu kao bijelcu, koristi humor, koji je, kako Aleksi ujednom intervjuu kaže:

Mislim da je humor najefikasniji politički alat zato što su ljudi u stanju slušati sve samo ako se smiju. Razlog što neko voli Raš Limbau (RushLimbaugh) i što je toliko

1 'He'd been a chemical engineer since the age of seven, with the degree being only a matter of formality, so he'd had plenty of time to wonder how an Indian from the reservation could be so smart. He still wondered how it happened, though he'd never had the courage to ask her.' Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.10.

2 In high school I dated a white woman," he recalls. "She would come to visit me on the rez. And her dad, who was very racist, didn't like that at all. And he told her one time, 'You shouldn't go on the rez if you're white because Indians have a lot of anger in their heart.'" *The Toughest Indian in the World*, CBS 60 Minutes Transcript – Interview with Sherman Alexie

3 'We should have another kid, she'd said to Jeremiah, so we'll know if this is a white family or an Indian family.

It's a family family, he'd said, without a trace of humor.

Only a white guy would say that, she'd said.

Well, he said, you married a white guy". Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.13.

popularan jeste upravo jer je zabavan. Čak i ja – zakleti liberal/komunista/socijalist – ponekad ga slušam, jer ipak moraš znati šta neprijatelj smera, ali me on nasmijava iako to ja ne želim. On će pričati o rasističkim, homofobičnim, seksističkim, neandertalskim glupostima a ja ću se i dalje smijati i misliti: O Bože!

*I to je tako jer je on zabavan i tako ljudi reaguju na njega. Mislim da jedna stvar koja nedostaje liberalima jeste definitivno smisao za humor. Ne postoji ništa gore nego ozbiljno osjećanje, a ja ne želim da budem ozbiljan.*⁴

Prilagođavanje je proces koji je protagonistima nametnut, a nipošto poželjan:

*Pa, ja znam mnogo o tome kako je biti bijel. To je zato što moram, jer živim u svijetu bijelih ljudi. Bijelac ne živi u svijetu Indijanaca. Ja moram da budem bijelac svakog dana.*⁵

Priče iz ove zbirke su tematski šokantne i obično se sve odvijaju oko radnje koje likovi doživljavaju kao pogrešne. Budući da prva priča počinje klasičnim pominjanjem ljubavi i braka:

Što se tiče ljubavi, braka i seksa, i Šekspir i Bik Koji Sjedi su znali pravu istinu: ugovori mogu biti raskinuti. Zbog toga je i Meri Lin želela da ima seksualni odnos sa bilo kojim muškarcem osim sasvojim mužem.⁶

U njoj imamo heteroseksualno iskustvo za razliku od priče *Najjači Indijanac na svijetu (The Toughest Indian in the World)* u kojoj, narator koji je Spokan Indijanac, doživljava svoje prvo homoseksualno iskustvo sa Indijancem, a onda u priči *Južno od jugozapada (South by Southwest)* bijelac koji ima druga Indijanca kome daje ime Losos dječak po ugledu na indijansku legendu o dječaku koji nije poštovao losose. I kako priče slijede jedna drugu, u svakoj od njih likovi se bune protiv seksualnog, etničkog i rasističkog ugnjetavanja.

Iiako su lične pobu neprikazane dramatičnim, Aleksi sva iskustva sakuplja u jednoj najbanalnijoj rečenici:

Hej, junačino,- reče indijanski borac naratoru nakon seksualnogodnosa,-bio si do-

4 'I think humor is the most effective political tool out there, because people will listen to anything if they're laughing. The reason why someone like Rush Limbaugh is so popular is because he's damn funny. Even I - a dedicated liberal/communist/socialist kind of guy - listen to him once in a while, because you gotta know what the enemy's up to, but he makes me laugh in spite of myself. He'll be spouting this racist, homophobic, sexist, neanderthal stuff, and I'll be laughing, and thinking, „Oh God!“ It's because he's funny that people respond to him. I think one thing that liberals have a decided lack of is a sense of humor. There's nothing worse than earnest emotion and I never want to be earnest.'

Sending Cinematic Smoke Signals: An Interview with Sherman Alexie, By Dennis West and Joan M. West, *Cineaste* v23, n4 (Fall, 1998):28 (5 pages)

5 'Well, I know a lot more about being white? Because I have to, I live in the white world. A white person doesn't live in the Indian world. I have to be white every day.' Joelle Frase, „An Interview with Sherman Alexie,“ *The Iowa Review*, vol. 30, no. 3, University of Iowa, 2000/2001, p. 61,

6 'Regarding love, marriage and sex, both Shakespeare and Sitting Bull knew the only truth: treaties get broken. Therefore, Mary Lynn wanted to have sex with any man other than her husband.' Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.1

bar.⁷

Ova kombinacija zapanjujućih događaja i reakcija djeluje zasebno i kada bi se izvodila na pozorištu bila bi funkcionalna jer publika čuje samo priču o dvoje ljudi a pisac može, po potrebi, mijenjati ton svog glasa. Međutim, ukoliko se knjiga doživljava kaocjelina, može doći do određenih suvišnih događaja. Aleksi stalno pomjera radnju, ali nakon prve priče on više ne unosi nove ideje i informacije. U svakoj priči zasebno, ove predrasude prerastaju u konflikt da bi, na kraju, došle do potpunog ili djelimičnog raspleta.

MIRIS MRTVOG LOSOSA U NAJJAČEM INDIJANCU NA SVIJETU

Priča koja nosi naslov zbirke, *Najjači Indijanac na svijetu* (*The Toughest Indian in the World*), prikazuje Indijanca koji je napustio rezervat, ali koji ipak žudi za svojim plemenom i počinje prologom u kome se glavni lik sjeća očevog savjeta da staje samo autostoperima kojeg su Indijanci upozoravajući da će ga bijeli ljudi ubiti, jer osjećaju miris mrtvog lososa na njemu.

Često igrajući ulogu advokata svom narodu, Aleksi u *Najjačem Indijancu na svijetu* (*The Toughest Indian in the World*) istražuje teme pisanja starosjedilaca Amerike, a to je čežnja asimiliranog starosjedioca prema svom izvornom, urođeničkom nasljeđu. Nastavak tradicije koja se prenijela sa oca na sina, a to je ceremonija prevoženja samo starosjedilaca kao autostopera, upravo nam ilustruje osjećaj povezanosti sa nomadima koji odbijaju povjerovati da više nema lososa. Poput uništenog bizona koji je predstavljao sve starosjedioce koji su živjeli na ravnici, losos je simbol nade Spokanaca. I narator kaže da su i bijelci i starosjedioci žudili za lososom. Mitsku moć lososa narator takođe navodi sjećajući se, još kao dječak, da je preko ivice gledao kako se duhovi lososa uzdižu iz rijeke sve do neba i postaju sazvjježđa.

Kada narator uzima autostopera koji je starosjedilački borac, on mu želi dati do znanja da je i sam odrastao u rezervatu *sa svakim Indijancem na svijetu*.

Pričajući o tome kako je napustio rezervat još prije dvanaest godina da bi postao novinar, narator uživa u razgovoru sa urođeničkim borcem, osjećajući se, kako kaže *as Indian as Indian gets*.

Naratorovo oduševljenje autostoperom je još više naglašeno kada mu on govori o nedavnoj borbi sa takozvanim *najjačim Indijancem na svijetu*, koji se nije srušio bez obzira na broj zadobijenih udaraca. Narator sada gradi osnovu za seksualnim činom sa autostoperom, čak iako on sam nije homoseksualac. On borca vidi kao prelijepog čovjeka koji je pun ožiljaka, kao istinskog heroja. Mitska priroda seksualnog čina između dva muškarca počinje kada narator otkriva da on miriše na lososa. Aleksi svojim stilom izaziva i pokušava da ubedi čitaoca da to nije samo priča o homoseksualnosti, ili priča o čovjeku koji krije svoju homoseksualnost, već priča o autentičnosti starog,

7 'Hey, tough guy,' says the Indian fighter to the narrator after they've had sex, 'you were good.' Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.33

svetog indijanskog ratnika i njegovom negiranju lažnih rodnih razlika. Da bi se postiglo ovo negiranje, Aleksi koristi prvo lice da bi dozvolio naratoru da poistovjeti odanost njegovog oca autostoperima Indijancima sa primitivnim svijetom starosjedilaca Amerike. Stil priče je jednostavan i jasan i narator nostalgично čezne da se poveže sa mitskim svijetom svojih praočeva. Svoju čežnju pokazuje na čudan način koristeći se neozbiljnim terminima i šalama, jer starosjedioci vjeruju da ukoliko ignorišu bijele ljude, oni će nestati. Narator ne predstavlja sebe kao glas svog naroda (što Aleksi često radi). Ustvari, on ni sam sebe ne shvata ozbiljno i pominje da vozi Tojotu iz 1998. godine, jer je to najprodavaniji auto u Americi. On takođe pominje kratku aferu sa bijelom ženom sa kojom je radio ali činjenica da trenutno nije bio u ljubavnoj vezi i da je živio sam ga je činil ranjivijim prema borcu kojeg je kupio.

Nemogućnost naratora da objasni zašto je stupio u homoseksualni odnos sa autostoperom ne sugerira nam da je on homoseksualac koji se boji da prizna, već kada kaže da to ne umije objasniti, to nam govori o mitskim, a ne o ličnim razlozima. Da bi čitalac shvatio ove mitske razloge za upuštanje u homoseksualne odnose, Aleksi završava priču scenom koja je predstavljena kao realnost, a ustvari ukazuje na san. Narator govori da se probudio sljedećeg jutra i da je *krenuo u svijet* bosonog uz rijeku prema mjestu gdje je rođen i gdje će umrijeti. Ponavljajući ono što je rekao o ocu, da je starac samo želeo da pronikne u srca autostopera koje je kupio i vidi budućnost u njihovoj krvi, narator kaže da ako bi neko pronikao u njegovo srce u tom trenutku, vidio bi na hiljade bijelih skeletal lososa.

Ovaj dvosmisleni zaključak priče označava jedan kontinuitet i prelazni period svakodnevnog, realnog svijeta u svijet mita, snova i želja, tj. izmišljeni svijet svete realnosti. Ovim se, takođe, ostvaruje magijski realizam tipičan za starosjedilačku književnost.

SAMOSTEREOTIPIZACIJA U *KLASI*

Jedinstvena i ironična inteligencija i samo-osuđivački humor javlja se kroz sve priče u zbirci *Najjači Indijanac na svijetu* (*The Toughest Indian in the World*), počev od priče o mladom muškarcu koji se školuje u bjelačkim školama i napušta rezervat zbog posla; nekada je on oženjen Indijankom, a nekada bjelkinjom kao što je u priči *Klasa* (*Class*):

*Plavuša, oko 35 godina, viša od mene, (Susan) je bila deseta najprivlačnija žena u sobi... Nisam bio dovoljno lijep, harizmatičan, pametan i bogat da bih prišao nekoj privlačnijoj ženi.*⁸

Mladić koji je napustio rezervat opsesivno razmišlja o tome šta je izgubio a šta dobio dolaskom u bijeli svijet. Da li je uspješan u ovom novom

8 'Blonde, maybe thirty-five, and taller than me, [Susan] was the tenth most attractive white woman in the room. ... I didn't have enough looks, charm, intelligence, or money to approach anybody more attractive than that.' Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.37

svijetu? Da li se asimilirao? Novinar koji potiče od Spokanaca razmišlja isto kao i narator u priči *Najjači Indijanac na svijetu* (*The Toughest in the World*) o upozorenju svog oca:

*Ubiće te budu li imali prilike... Voleli te oni ili mrzili, bijelci će ti pucati u srce. Čak i poslije ovoliko godina, još uvijek mogu namirisati miris lososa na tebi, miris mrtvog lososa, a to ih čini opasnim. Sve nas, i Indijance i bijelce, losos proganja.*⁹

To je čovjek koji je naučio, kako nam govori narator, da čuti u prisustvu bijelaca:

*Tišina ne govori o mržnji, bolu ili strahu. Indijanci samo žele da vjeruju da će bijelci nestati, možda eksplodirati i pretvoriti se u dim, ako dovoljno puta budu bili ignorisani.*¹⁰

Aleksi svojim pismom prvenstveno želi uticati na starosjedilački čita-lački auditorijum, tako što priča o njima na sasvim moderan način i opi-suje ih kao sasvim obične ljude koji ne tragaju samo za preporodom već i za samoidentifikacijom. Aleksi se bori protiv onih starosjedilaca koji stvaraju stereotipe o svom narodu kao što to mladi Indijanac Edgar čini:

Što se mene tiče, mnogim bijelim ženama sam rekao da sam poluAsteka a nekima sam čak rekao da sam čistokrvni Asteka. Tako bih postajao misterio-zniji i vrijedniji, imao bih cijelu historiju slavnih boja i masovnih ubistava iza sebe. Iako čudno, postojale su afrodisijačke koristi od tvrdnji da potičeš od ritualnih kanibala. U svakom slučaju, pretvaranje da potičem od Asteka rat-nika je ostavljalo daleko jači utiska nego istina da sam samo jedno pametno dijete koje je izgradilo svoj život izvan Spokan rezervata u državi Vašington koji je sada samo advokat u Sijetlu i koji se pretvara da ima mnogo više novca nego što ima.¹¹

Narator ove priče je primoran da se koristi stereotipizacijom i predstavlja sebe kao pripadnika plemenu Asteka, jer je društvu zanimljivije čuti izmi-šljene priče o starosjediocima nego upoznati starosjedioce kakve zaista jesu. Narator pominje tajnovitost, etničku vrijednost, časnu historiju i masovna pogubljenja kao karakteristike starosjedioca. Ustvari, on se služi tim stereo-tipnim karakteristikama da bi sakrio svoje pravo porijeklo, ali on se i odva-

9 'They'll kill you if they get the chance. ... Love you or hate you, white people will shoot you in the heart. Even after all these years, they'll still smell the salmon on you, the dead salmon, and that will make white people dangerous. All of us, Indian and white, are haunted by salmon.' Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.21.

10 The silence is not about hate or pain or fear. Indians just like to believe that white people will vanish, perhaps explode into smoke, if they are ignored enough times." *Ibid.*, p.22.

11 'As for me, I'd told any number of white women that I was part Aztec and I'd told a few that I was completely Aztec. That gave me some mystery, some ethnic weight, a history of glorious color and mass executions. Strangely enough, there were aphrodisiacal benefits to claiming to be descended from ritual cannibals. In any event, pretending to be an Aztec warrior was a lot more impressive than revealing I was just some bright kid who'd fought his way off the Spokane Indian Reservation in Washintgon State and was now a corporate lawyer in Seattle who pretended to have a lot more money than he did.' *Ibid.*, p.40

žio nazvati starosjedioce *ritual cannibals*, *ritualnim kanibalima*, *ljudožderima* koji u svojim ritualima prinose ljudske žrtve. I upravo Aleksi svojim pisanjem želi utjecati na društvo i upozoriti na izmišljanje stereotipa od strane bijelaca i serviranja tih stereotipa starosjediocima koji naivno, neznajući ništa o svojoj historiji, i povjeruju u ovakve izmišljotine.

Stereotipe ne stvaraju samo bijelci prema starosjediocima i njihovoj kulturi, dešava se često da sam starosjedilac stvori izmišljenu sliku o drugom starosjediocu, što je i svakako teži vid stereotipa pa samim tim se i drugačije pristupa eliminiranju takvih stereotipa. Upitan da da komentar na rečenicu Pole Gan Alen (Paule Gunn Allen) koja je rekla *Mi smo zemlja*, odnoseći se na sve starosjedioce Amerike, Aleksi je odgovorio:

Ma, ja u to ne vjerujem. Proo, starati se o životnoj sredini je luksuz. To je isto kao što je i biti vegeterijanac luksuz. Kada moraš da brineš o tome da li ćeš imati da jedeš, nije ti puno stalo da znaš odakle ta hrana dolazi ili ko ti je napravio cipele. Siromaštvo, bilo planirano ili ne, je nešto što ekologiju čini spornom. Osim toga, Indijanci ne upravljaju ekologijom. To je jedan od velikih mitova. Ali smo se borili za opstanak. To su potpno dvije različite stvari. Ekologija je svjestan izbo, r a opstanak je odsustvo izbora. Upotrijebili smo sve da bi preživjeli. A sada kada smo asimilirani i kolonizirani, uživamo u luksuzu i pretjerivanju i postali smo kao i ostali ljudi –beznačajni.¹²

EROTIČNOST INDIJANSKE ZEMLJE

Aleksi svojim pričama ispituje različite i *neobične* međuljudske odnose kroz razne forme i ta *neobičnost*, po nekima nastranost, odnosa između dva muškarca posebno je izražena kroz priče *Najjači Indijanac na svijetu* (*The Toughest Indian in the World*) i *Indijanska zemlja* (*Indian Country*). Lisa Tatoneti (Lisa Tatonetti) navodi da *Aleksi nastavlja ono što je autor Kooli Driskil (Qwo-Li Driskill) (Čiroki/Afrikanac/Irac/Linapi/Lambi) utvrdio kao vrhovnu erotičnost koristeći nastranost kao potencijalnu osnovu identifikacije.¹³*

Obe kratke priče temelje svoje radnje na heteroseksualnim odnosima prije nego nas upoznaju sa temom nastranosti.

Narator u *Najjačem Indijancu na svijetu* (*TheToughestIndianintheWorld*) po-

12 'I don't buy it. For one thing, environmentalism is a luxury. Just like being a vegetarian is a luxury. When you have to worry about eating, you're not going to be worried about where the food's coming from, or who made your shoes. Poverty, whether planned or not planned, is a way of making environmentalism moot. [...] Besides, Indians have no monopoly on environmentalism. That's one of the great myths. But we were subsistence livers. They're two different things. Environmentalism is a conscious choice and subsistence is the absence of choice. We had to use everything to survive. And now that we've been assimilated and colonized and we have luxuries and excesses, we're just as wasteful as other people.' Joelle Frase, „An Interview with Sherman Alexie,” *The Iowa Review*, vol. 30, no. 3, University of Iowa, 2000/2001, p. 61,

13 'Alexie forwards what Two-Spirit author/activist Qwo-Li Driskill (Cherokee/ African/ Irish/Lenape/Lumbee) has termed the „Sovereign Erotic” by using queerness as a potential foundation of Native cultural identification.' Lissa Tatonetti (2007) *Sex and salmon: queer identities in Sherman Alexie's the Toughest Indian in the World*, Literature Resource Center

činje priču tako što pominje svoj nedavni seksualni odnos sa svojom kolegicom Sindi (Cindy) dok u *Indijanskoj zemlji (Indian Country)* priču počinje Low Man Smith koji silazi iz aviona u Montani nameravajući da zaprosi Karlotu (Carlotta), Navaho ženu. Iako se Sindi i Karlota pojavljuju samo kao senke, njihovo prisustvo na početku služi kao heteronormativna sigurnosna mreža jer svako javljanje nastranosti sa potragom za identitetom, u svakoj priči, svaki glavni lik je naizgled ustvari heteroseksualac.

Neki kritičari uopće ne pominju Aleksijeve nastrane odnose glavnih likova u pričama, a neki pak uočavaju tu heteroseksualnost ali je tumače kao čisto heteroseksualnu. Poli Padok Goset (Polly Paddock Gosset) opisuje Aleksijev naslov priče kao *izvanredan* i sumira njen tok radnje kao- *iako je (narrator priče) strejt, on ima odnos sa autostoperom. -Želeo sam da me on spasi, - objasnio je.*¹⁴ Gossetova kao da upozorava riječima *iako je strejt* i upotrebljava glagol *objasniti* da dublje analizira opis seksualnog odnosa koji ilustruje naratorov seksualni identitet predstavljen kao nedvosmisleno heteroseksualan, a ne kao homo ili biseksualan. Ken Foster (Ken Foster), recenzent za *Hroniku San Franciska*, ovo tumači na sličan način:

*Tokom priče, narator koji je strejt, kupi indijanskog borca koji je sav u ožiljcima, vodi ga u hotel i na kraju ima seksualni odnos sa njim. Ono što čini ovu priču zapanjajućom jeste što Aleksi ne osjeća nikakvu potrebu da naglasi ikakvu seksualnu epifaniju. Na kraju priče narator nije ništa više homoseksualac nego što je to bio na početku.*¹⁵

Aleksi i sam ukazuje na ironiju odgovora čitalaca u jednoj diskusiji oko naslova ove priče i njegovog shvatanja u intervjuu :

Kada sam to napisao, iskreno nisam ni razmišljao kako će ljudi da reagiraju.

Zabavno je i navodi ljude na homofobiju.

Kada strejt muškarac piše o homoerotičnom iskustvu u prvom licu kao narator koji je jako sličan meni, osećam da svako jedva čeka da me pita da li je to autobiografska priča.

Uvijek me svi pitaju u vezi svega ostalog, ali me nikad niko nije pitao za ovu priču.

Ovdje u Sijetlu, kritičar je to nazvao grafičkim prikazom homoseksualnosti, a ja sam pomislio grafičkim?

Nema ničega grafičkog u tome. To su samo tri rečenice.

*Govorio je kako sam ja književni demagog.*¹⁶

14 Polly Paddock Gossett, „Tribal Past is a Strong Presence in Alexie’s Toughest Indian, „The Charlotte Observer, July 2, 2000, sec. Bookweek, 6F.

15 Ken Foster, „Bold, Sexy Stories from Alexie,“ San Francisco Chronicle, May 21, 2000.

16 ‘When I wrote it I honestly didn’t think about the reaction people would have to it. It’s funny--it really brings up the homophobia in people. When a straight guy like me writes about a homoerotic experience in the first person with a narrator who is very similar to me--I could see people dying to ask me if it was autobiographical. They always ask in regard to everything else, but

U oba ova slučaja Aleksijevih priča, nailazimo na takozvanu *nastranu* seksualnost, i to je ono što i najviše izaziva pažnju i osude kritičara. Priroda čovjeka je heteroseksualnost koja je uvijek najpoželjnija, iz nje se razvija homoseksualnost koja je danas eventualna, ali nijedna ne potpada pod sistemom dvojakosti. Na kraju, imamo lika u pričama koji nije niti samo heteroseksualac, niti samo homoseksualac, već i jedno i drugo □ nastrano ili, kako je Kvoli Driskil to nazvao *two-spirit*, tj. *dvoduhovnost*. U ovakvim slučajevima, izbori su ograničeni i obe kategorije seksualnosti ostaju krute i nepovoljne za analizu.

Osim seksualnosti koja se često pominje u svim pričama, takođe se često pominje i losos koji zauzima bitno mjesto kada su u pitanju indijanski mitovi i priče. Naratorova veza sa borcem u priči *Najjači Indijanac na svijetu* (*The Toughest Indian in the World*) je dinamična i kreće se putem transformacije.

Iako prije svega narator gradi svoje razumijevanje urođeništva kroz dominantne znakove indijanskog identiteta, on sada izjednačava svoje porijeklo sa porijeklom starosjedioca borca.

U poslednjoj sceni Aleksijeve priče, narator doživljava nedefiniranu ali nepobitnu epifaniju, bogojavljanje, koje dalje povezuje njegovo seksualno iskustvo sa dekolonizacijom:

Probudio sam se sljedećeg jutra prije zore, i izašao u svijet.

Prošao sam pored svojih kola. Zakoračio sam na trotoar, još uvijek vrela trotoar od jačine sunčeva zraka od prethodnog dana,

I tako sam bosonog putovao prema mjestu gdje sam rođen i gdje ću jednog dana umrijeti.

U tom trenutku da si otvorio moje srce, vidio bi unutra male, bijele skelete od hiljade lososa.¹⁷

Losos zauzima značajno mjesto kada je riječ o simbolici u tradiciji starosjedilaca, jer označava mudrost i vrijednost povratka domu, a plivanje uzvodno se može označiti sa željom da se napreduje i da se pomjere granice mogućnosti. Plivanje uzvodno je plivanje koje je suprotno silama i to označava pobjeđivanje samog sebe, svojih emocija. Losos također stoji kao znak za ponovno rođenje, razumijevanje duhovnih poruka, progres, rađanje du-

no one's asked me about that story. In the Seattle paper here, the critic called it a „graphic act of homosexuality“ and I thought „graphic?“ There's nothing graphic about it at all. It was three sentences. He talked about me being a „literary rabble-rouser“ again. Joelle Fraser, „An Interview with Sherman Alexie,“ Iowa Review 30 (Winter 2000-2001), 59.

17 'I woke early the next morning, before sunrise, and went out into the world. I walked past my car. I stepped on to the pavement, still warm from the previous day's sun. In bare feet, I traveled upriver toward the place where I was born and will someday die. At that moment, if you had broken open my heart you could have looked inside and seen the thin white skeletons of one thousand salmon.' Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.34.

hovnog znanja i mudrosti.

Aleksijeva završna metafora opet vezuje naratora sa lososom i to tako što naratorov otac vidi lososa kao nadu koja se nikad neće vratiti. Narator se želi vratiti domu i to domu *kome rijetko ide*, a taj dom kome on rijetko ide aludira na nastrani seksualni odnos sa urođenikom. Dok sam seksualni odnos ostavlja na njemu miris lososa, čitavo iskustvo je otjelotvorenje lososa.

Kreg Vomak (Craig Womack), profesor studija o staosjediocima, a po porijeklu Creek-Cherokee Indijanac, predlaže da američki Indijanci: *ne treba da prihvate ograničene definicije kada zamišljaju sebe, svoja djela ili kada ne žele prenijeti poruke. Možda plemenski suverenitet, a ne evropski nacionalizam koji je zasnovan na trijumfalizmu i nadmoćnosti, može biti više fleksibilan, dinamičan a ne statičan, težeći da se mijenja kako se i kultura razvija.*¹⁸

I kao što Vomak ovdje insinuira, možemo vidjeti jednog urođenika koji iznenada može da vidi *iznad ograničenih definicija u svom zamišljanju sebe* upravo zbog seksualnog iskustva.

I kroz svih devet priča, ironija prati sva dešavanja kao što plemenski bubnjevi duhova muzičara prate priču *Sveti Junior (Saint Junior)* koji proganjaju Spokan rezervat. Ironija i historijski događaji su obilježja pisma savremenih starosjedilaca Amerike. Aleksijevi ironični naratori kada govore o historiji Indijanaca, znaju mnogo o dešavanjima iz prošlosti:

*Indijanski izviđači su bili oni koji su pomogli bijelim ljudima da ubiju Bika Koji Sjedi, Džeronima, i svakog drugog indijanskog ratnika na svijetu.*¹⁹

Njihova nostalgija za rezervatom je često ironično pokrenuta sjećanjem na roditeljske savjete:

*Sine, ako želiš da oženiš bijelu ženu, onda bar oženi bogatu, jer su te prljave bijele žene iste kao Indijanke sa lošom frizurom.*²⁰

U podsvijesti turista bijelaca, bolje reći njihovoj mašti i zamišljanju, rezervat se pominje ironično ukazujući na njegovu duhovnost i magičnost. Uspješni narator misterija, Low Man Smith, u priči *Indijanska zemlja (Indian Country)* priziva sjećanja nakon što je napustio Kor Dlein (Coeur d'Alene):

Turisti nisu znali i nikada ne bi ni pogodili da monotonija u rezervatu ponekad traje i mjesecima i godinama prije nego što neki čovjek izvadi pištolj sa tajnog mjesta i upuca drugog čovjeka u čelo, ili prije nego grupa žena odvuče neku ženu iz njene

18 „need not accept limited definitions in [their] imaginings of [them]selves, in [their] actions, or in [their] prevention messages. Maybe tribal sovereignty, rather than a repeat of European nationalism based on triumphalism and supremacy, can be more flexible, rooted in dynamism rather than ‘staticism’—looking to change as culture evolves. Craig Womack, „Politicizing HIV Prevention in Indian Country,” in Native American Religious Identity: Unforgotten Gods, ed. Jace Weaver (Maryknoll, NY: Orbis Books, 1998), 215.

19 ‘It was Indian scouts who had helped white people kill Sitting Bull, Geronimo, and every other Indian warrior in the world.’ Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.67.

20 ‘Son, if you’re going to marry a white woman, then marry a rich one, because those white trash women are just Indians with bad haircuts.’ *Ibid.*, p.56.

kuće i prebiju je toliko da joj izbiju lijevo oko iz glave. Nakon tog prvog čina nasilja, neprijateljske porodice će organizovati osvetu i pozvati na javni linč. Poslije će tri ili četiri osobe okrvaviti svoje ruke i sakriti se u planinama dajući povoda bijelcima da pišu uvodne članke.²¹

ZAKLJUČAK

U mnogim pričama u *Najjačem Indijancu na svijetu* (*The Toughest Indian in the World*), prevladava jedinstveni glas ironične inteligencije i duhovitog samoomalovažavanja kroz likove mladih starosjedilaca rođenih u rezervatu, školovanih u bjelačkim školama, koji naposljetku napuštaju rezervat. Oni se nekada žene Indijankama, a nekada bijelim ženama.

I na kraju, ključno pitanje koje se provlači kroz cijelu zbirku Aleksijevih priča jeste: *Šta je to Indijanac?* Ovo pitanje prati svakog protagonistu i javlja se kao mantra, bezumno i uporno, zahtijevajući odgovor. Marija Krivokapić daje najrazličitije moguće odgovore kada odgovara na to pitanje služeći se odlomcima iz zbirke:

Indijanac može biti: dijete koje je nepozvano prošetalo kroz sedamnaest kuća²²; dječak koji može da pjeva uz električnu gitaru ili žena koju nije mogla zaustaviti smrt²³; glavni glumac čudnovatog događaja ili svjedok koji se tog čuda sjeća?²⁴; sin koji može da stoji na pragu i posmatra oca dok spava²⁵; sin koji dovodi oca u školu kako bi se hvalio²⁶; čovjek sa lukom u rukama²⁷; sin koji je uvijek znao gdje otac drži garderobu uredno slo-ženu na vojnički način²⁸; čovjek s dobrim pamćenjem²⁹; čovjek koji ima konobarskog iskustva i koji može da nosi deset šolja istovremeno, svaka zakačena za po jedan prst i oba palca³⁰; čovjek koji može da dijeli sina i ženu.^{31,32}

21 "The tourists didn't know, and would never have guessed, that the reservation's monotony might last for months, sometimes years, before one man would eventually pull a pistol from a secret place and shoot another man in the face, or before a group of women would drag another woman out of her house and beat her left eye clean out of her skull. After that first act of violence, rival families would issue calls for revenge and organize the retaliatory beatings. Afterwards, three or four people would wash the blood from their hands and hide in the hills, causing white men to write editorials. ..." Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, New York: Grove, 2000, p.122.

22 „a child who can stroll unannounced through the front doors of seventeen different houses” Sherman Alexie, *The Toughest Indian in the World*, p. 217

23 „a boy who can sing a body electric or a woman who could not stop for death” *Ibid.*, p. 218.

24 „the lead actor in a miracle or the witness who remembers the miracle?” *Ibid.*, p. 221.

25 „a son who can stand in a doorway and watch his father sleep” *Ibid.*, p. 222.

26 „a son who brings his father to school as show-and-tell” *Ibid.*, p. 227.

27 „a man with a spear in his hands” *Ibid.*, p. 229.

28 „a son who had always known where his father kept his clothes in neat military stacks” *Ibid.*, p. 230.

29 „a man with a good memory” *Ibid.*, p. 231.

30 „a man with waiting experience, a man who can carry ten cups at the same time, one looped in the hook of each finger and both thumbs” *Ibid.*, pp. 235-236.

31 „a man who can share his son and his wife.” *Ibid.*, p. 236.

32 Marija Krivokapić Knežević, *Ogledi iz savremene proze starosjedilaca Sjeverne Amerike*, Nikšić: Logo, Filozofski Fakultet, 2012, str.93.

U eseju Čovjek sačinjen od riječi (*The Man Made of Words*), Kajova autor N. Skot Momadej navodi:

*Mi smo ono što zamislimo. Naša egzistencija sadržana je u načinu na koji sebe zamišljamo. Naša sudbina zavisi od naše mogućnosti da zamislimo ko smo, šta smo, i, makar, da smo. Najveća nesreća koja može da nas zadesi jeste da sebe [uvijek iznova] ne zamišljamo.*³³

Iz priloženih odlomaka naslućujemo da odgovora na ovo pitanje nema, ili ih ima bezbroj. Da li je Indijanac divljak koji luta kroz rezervat ne znajući ni zbog čega je tu gdje je? Ili je Indijanac proizvod iluzija bijelog čovjeka? Možda je Indijanac ono što on želi da bude, a možda je i ono od čega bježi? No, jedino što sa sigurnošću znamo jeste da on postoji, negdje tamo u rezervatu crtajući sebe *jer su riječi suviše*.

Vođeni radoznalošću da saznamo šta je cilj Aleksijevog pisanja i stvaranja likova i radnje kroz njegove priče, on kaže:

*Upravo tako, i ja to koristim da izgradim put prema približavanju kulturalnih distanci između likova u mom filmu i neindijanske publike. To je moj način, kao pisca, da govorim sa publikom kroz likove i tako im ponudim nešto što će upamtiti od onoga novog što vide i čuju.*³⁴

Na pitanje voditelja šta je, po njegovom mišljenju, jedan od najvećih izazova sa kojim se suočava starosjedilačko društvo u Americi u današnje vrijeme, Aleksi odgovara:

*Izazovi povezani sa našim suverenitetom – umjetnički, politiki, društveni i ekonomski. Mi jesmo i uvijek smo bili narodi unutar ovog naroda i kao takvi smo opasna prijetnja.*³⁵

Semiotički momenti u zbirci pripovjedaka *Najjači Indijanac na svijetu Šermana Aleksija*

33 „We are what we imagine. Our very existence consists in our imagination of ourselves. Our best destiny is to imagine, at least, completely, who and what, and that we are. The great tragedy that can befall us is to go unimagined.” N. S. Momaday, *The Man Made of Words*, New York: St. Martin's, 1997, p. 164.

34 ‘Exactly, and, in the same way, I use that as a way to bridge the cultural distance between the characters in my movie and the non- Indian audience. It’s a way for me, as the writer, to speak to the audience through my characters in a way that will give them something to hold onto as they’re hearing and seeing something brand new.’ Sending Cinematic Smoke Signals: An Interview with Sherman Alexie, By Dennis West and Joan M. West, *Cineaste* v23, n4 (Fall, 1998):28 (5 pages)

35 ‘The challenges to our sovereignty - artistically, politically, socially, economically. We are and always have been nations within this nation and any threats to that are dangerous.’ Sending Cinematic Smoke Signals: An Interview with Sherman Alexie By Dennis West and Joan M. West, *Cineaste* v23, n4 (Fall, 1998):28 (5 pages)

